

Nr 232.

Av herr **Kvarnzelius, m. fl.**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försvarsväsendets ordnande.

Ett av de spörsmål, som i sammanhang med ett beslut om en mera begränsad arméorganisation uppenbarligen träder i förgrunden, är frågan om statens ersättningsplikt till de samhällen, vilka erhålla dit förlagda truppförband indragna, utan att dessa ersättas av andra motsvarande förläggningar av liknande art.

Anledningen till denna frågas aktualitet är också lätt att angiva. För ett mindre samhälle betyder givetvis en regementsförläggning till kommunen en så betydande faktor, att dess borttagande kan utöva en avgörande inverkan i försvagande riktning på kommunens ekonomi. Och icke blott det. För den på dylikt sätt berörda orten kan det här gälla avsevärda intressen. Det är därför mycket förklarligt om dessa frågor sätta starka krafter i rörelse i de orter, det här gäller. Stora medborgargrupperns hållning till hela försvarsspörsmålet dikteras tydligen av det sätt, varpå hemorterna erhålla sina militära förläggnings- och därav föranledda ersättningsfrågor lösta.

I den vid årets riksdag avgivna försvarspropositionen (nr 50) är denna sak behandlad å sid. 172—173. Under rubriken »Ersättning åt kommuner till följd av indragning av truppförband m. m.» anföres följande: »I 1924 års försvarsproposition uttalades att frågan om ersättning till kommuner till följd av indragning eller begränsning av dit nu förlagda truppförband borde göras till föremål för en ingående och allsidig utredning, sedan beslut fattats om ny försvarsorganisation.» Försvarsutskottet anslöt sig till detta uttalande.

Sedermera har svenska stadsförbundet genom sin ordförande till mig överlämnat resultatet av en av förbundet föranstaltad undersökning. Undersökningsresultatet hade avfattats i en översikt över de prestationer, de olika städerna fullgjort på grund av avtalen med kronan i samband med truppförbandsförläggningarna, samt den ekonomiska inverkan, en indragning av dit förlagda truppförband skulle medföra för dessa städer. Jag anser mig icke böra i detta sammanhang närmare redogöra för innehållet i denna översikt, som torde komma att tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott.

I en samtidigt med nämnda översikt överlämnad skrivelse yttrar stadsförbundet bl. a. följande:

»I huvudsak torde vederbörande städers förluster komma att bestå uti dels den direkta förlust, som uppkommer genom att de engångskostnader, veder-

börande stad fått vidkännas för truppförläggningen, gå förlorade utan motsvarande nytta för staden, dels den minskning i inkomster för städernas affärsdrivande verk, som orsakas genom att regementena upphöra att vara avnämare av gas, vatten och elektricitet, dels den minskning i skatter och kommunala intäkter, som uppstår genom utflyttning av militärpersonal, dels ock slutligen den betydande indirekta förlust, städerna kunna komma att lida genom minskad rörelse inom samhället och minskade förvärvsmöjligheter för stadens civila innevånare.

Beträffande engångskostnaderna, bestående i kontanta bidrag till militäretablissementens uppförande, upplåtelse av mark samt anläggning av ledningar, gator m. m., torde det väl icke vara tvivel underkastat, att staden är berättigad till gottgörelse för dessa kostnader. I vissa fall torde denna ersättning, i vad den avser upplåten mark, kunna ordnas på det sätt, att staden till större eller mindre del återfår marken, såvida staden kan på annat sätt tillgodogöra sig densamma, därvid dock hänsyn får tagas till det värde, marken kan komma att äga i stadens hand. Till nu nämnda grupp av kostnader torde ock böra hänföras utgifter, som staden möjligen fått vidkännas för att ordna sin stadsplan, sina kommunala inrättningar och sin utveckling i övrigt med hänsyn till militärförläggningen, i den mån dessa utgifter kunna anses gå till spillo genom förläggningens indragning. I fråga om upphörandet av de avgifter, som regementena erlägga för leverans av gas, vatten och elektricitet, torde städerna icke, sedan ersättning erhållits för framdragna ledningar, kunna göra några ersättningskrav gällande under annan förutsättning, än att de producerande verken givits ett omfång eller försetts med anordningar, som direkt föranletts av leveransen till regementena och icke inom rimlig tid bliva behöfliga för staden i övrigt. Något anspråk på ersättning för förlorade skatter eller andra intäkter genom militärpersonalens bortflyttning eller genom samhällets tillbakagång i ekonomiskt hänseende torde icke rättsligen kunna göras gällande. En annan sak är, huruvida icke staten i allt fall här bör äga skyldighet att träda hjälpande emellan. För somliga städer kan, beroende på de lokala förhållandena, en indragning av militärförläggningen verka rent av förlamande. Detta kan icke vara för staten likgiltigt. Staten måste hava skyldighet att se till, att icke genom dess egna åtgöranden ett stadssamhälles ekonomiska möjlighet att fullgöra de funktioner, som påvila ett ordnat samhälle, vedervågas. En viss analogi kan härvid åberopas med förhållandena vid ändring å kommunal indelning. Då genom sådan ändring endera kommunens ekonomiska ställning avsevärt försvagas, skall enligt lag den andra kommunen därför giva skälig ersättning. Med så mycket större skäl bör ersättningsskyldighet åligga staten, om densamma genom sina åtgöranden väsentligt försvagar en kommuns ekonomi. På vad sätt och under vilka villkor en dylik ersättning skall utgå, måste givetvis göras till föremål för särskild prövning.

Hela ifrågakvarande spørsmål är, såsom i 1924 års försvarsproposition uttalades, av komplicerad art. Lämpligast synes vara, att, sedan definitivt beslut

fattats om vilka truppförband som skola indragas, uppdrag lämnas åt en särskild kommission att efter ingående undersökning samt förhandling med de berörda städerna framlägga förslag i ersättningsfrågan. Ett uttalande av statsmakterna redan på förhand om ett dylikt tillvägagående skulle säkerligen lugna den oro, som icke utan skäl förefinnes inom de städer, där indragning av militärförläggningarna satts i fråga.»

Efter detta referat yttrar departementschefen: »Även jag förutsätter, att, sedan beslut fattats om ny försvarsorganisation, en allsidig undersökning företages rörande den ersättning, som det i följd av träffade avtal eller på grund av billighetsskäl må vara nödvändigt att bereda städer, vilka beröras av de med den nya ordningen följande inskränkningarna i truppförbandens antal. Huruvida denna undersökning och därmed sammanhängande förhandlingar med de berörda städerna bör anförtros åt en särskild kommission eller utföras av vederbörande myndigheter, torde i sinom tid böra bli föremål för Kungl. Maj:ts prövning.»

Den ståndpunkt, åt vilken propositionen sålunda ger uttryck, är givetvis starkt motiverad och därför förtjänt av beaktande. Emellertid tillkommer här en ytterligare omständighet, värd att i detta sammanhang från början observeras. Och det är behovet av en omedelbar utredning rörande, huruvida icke staten lämpligen kan till de etablissemang, vilka genom en eventuell indragning av truppförband bli lediga, förlägga annan statlig verksamhet av sådan beskaffenhet, att därigenom vederbörande samhällen helt eller delvis bli ersatta för de olägenheter och förluster, nedläggandet eller bortskaffandet av truppförband eljest skulle medföra. Ty klart är att om så kan ske, om staten finner med sina intressen förenligt att inom de ledigblivna kasernbyggnaderna upptaga en ny verksamhet, som tillför samhällena i fråga dels skatteobjekt, dels konsumtionsbehov, som mer eller mindre fullständigt täcker vad militärförläggningen hittills inneburit, så måste detta givetvis inverka på behovet eller på innebörden av de uppgörelser, som eljes ifrågasattes mellan staten och de indragna militärförläggningarnas hemkommuner. Härav följer, att en utredning med här nämnd uppgift bör vara det primära i den behandling av ersättningsfrågan, som från olika håll påkallas.

Under återopandande av vad sålunda blivit anfört hemställes,

att — därest med anledning av proposition nr 50 beslut fattas om indragning av truppförband — riksdagen måtte, i samband med behandlingen av eventuella ersättningsåtgärder till de kommuner, varest sålunda indragna truppförband hittills varit förlagda, uttala sig för att varje dylik ersättningsåtgärd föregås av en skyndsamt utredning, huruvida icke de ledigblivna kasernetablissemangen lämpligen kunna och böra utnyttjas för annan verksamhet för statens räkning av sådan art, att därigenom vederbörande kommuner erhålla ge-

nom regementsindragningen eljes uppstående förluster och olägenheter helt eller delvis ersatta.

Stockholm den 20 mars 1925.

S. H. Kvarnzelius.

Edw. Larson.

Åke Ingeström.

Paul Hellström.
